

század	idő	események	uralkodók	pápák
i.e. VIII. sz.	i.e. 722	Asszír fogság	Hóseás (É) Akház (D)	
i.e. VII. sz.	i.e. 608	Az Új Asszír birodalom bukása	Assurballit (A) Nabupolasszár (B)	
	i.e. 605	Babiloni fogság kezdete I. – Az 1. fogolycsapat		
i.e. VI. sz.	i.e. 597	Babiloni fogság kezdete II. – Az 2. fogolycsapat	Nabukodonozor (B) Jóákház, Jójákim, Jójákin, Sedékiás	
	i.e. 586	Babiloni fogság kezdete III. – Az 3. fogolycsapat		
	i.e. 539	Az Újbabiloni birodalom bukása	Círusz, Dáriusz (M-P) Belsazzár	
i.e. IV. sz.	i.e. 359–336	II. Fülöp uralkodása (Nagy Sándor édesapja)		
	i.e. 336–323	Nagy Sándor uralkodása		
i.e. III. sz.	i.e. III. sz. vége	A Római Birodalom felemelkedésének kezdete		
	i.e. 201	Karthágó eleste		
i.e. II. sz.	i.e. 146	Macedónia, majd Görögország eleste		
i.e. I. sz.	i.e. 63	Palesztina meghódítása		
	i.e. 37–4	Nagy Heródes uralkodása		
	i.e. 31	Egyiptom elvesztette függetlenségét		
	i.e. I. sz.-ra	Róma uralta a Földközi-tenger medencéjét; megjelentek a különböző misztériumok		
I. sz.	i.e. 9–i.sz. 14	Augustus: istennek, megváltónak titulálja magát		
	i.sz. I. sz.	A Mithrasz-kultusz és a kereszténység megjelenése a Római Birodalomban		
	37–41	Caligula: földreborulva imádják		
	41–54	Claudius császár: 50-ben kiűzte Rómából a zsidókat és velük együtt a zsidó keresztényeket is		
	54–68	Néró: „Szótér tész oikumené” cím, gyerekeit is isteni rangra emeli; tűvész Rómában 64-ben, a keresztényekre fogja		
	66–70	A római-zsidó háború		
	81–96	Domitianus császár: kivégezteti unokaöccsét mert a keresztényekkel szimpatizál; János apostolt száműzi Pátmoszra		
	95–140	Az apostoli atyák: Római Kelemen, Ignatius, Polycarpus		
	I. sz. vége	A gnoszticizmus terjedésének kezdete		
	98–117	Traianus császár: A Római Birodalom legnagyobb kiterjedése; kisebb helyi üldözések; névtelen feljelentésekre nem háborgatnak senkit		
	100–165	Justinus Martyr: a legnagyobb apologéta, a kereszténységet igaz filozófiának tartotta		
	110 körül	Ignatius antiochiai püspök mártírhalála		
	117–138 138–161	Hadrianus, Antonius Pius: a keresztények helyzete kedvezőbb, csak bírósági tárgyalással lehetett bárkit elítélni		
120–140	Baszilikon és Valentinos működése Egyiptomban. Ők voltak a keresztény gnoszticizmus úttörői			
135–175	Montanus és a montanisták: Jézus visszajövele közel van; az askézis, böjt, mártírság fontos szerepe			
140–170	Az apologéták: a logosz Istentől származó erő, lélek halhatatlansága; a hellén filozófia hatása a hitvédelemre. Justinus Martyr, Tatianosz, Ariszteidész			
140–200	Ireneus: az első nagy egyházatyja, Polycarpus tanítványa; Eretnekségek ellen című művében támadja a gnoszticizmust			
144 körül	Markion és a markionisták: saját kánon; az Ószövetség haragvó és az Újszövetség kegyelmes Istene; az Ószövetséget elutasította			
160–220	Tertullianus: filozófia ellenes afrikai egyházatyja; „Mi köze van Athénnek Jeruzsálemhez?”			
?–215	Alexandriai Kelemen: észak-afrikai születésű egyházatyja; görög hatásra hitt a lélek halhatatlanságában			
161–180	Marcus Aurelius császársága: nagyszabású, de még nem globális keresztényüldözés; a keresztényeket okolják a pestisjárványokért, éhínségért, barbár betörésekért			
II. sz.	II.sz.	A mártírtörténetek írásba foglalása Párhuzamot vonnak Éva és Mária között Bizonyos helyeken már ünneplik Jézus feltámadását		
	180–192	Commodus császár uralkodása, aki viszonylag közömbös		
	193–211	Septimus Severus ismét erőlyesen lép fel, mert a keresztények száma gyorsan növekedett. Halála után szűk fél évszázados nyugalom		
	184–254	Origenész: alexandriai egyházatyja, kora legnagyobb tudósa (Hexapla); a bukást Isten pedagógia célzattal engedte meg, végül Sátán is megtér és üdvösségre jut. Decius üldözései során halt mártírhalált 254-ben		
III. sz.	200–258	Cyprianus: karthágói születésű egyházatyja		

III. sz.	216–276	Mani és a maicheusok: saját vallást akart létrehozni; prófétá-nak mondta magát, aki a megváltó gnózis elhozója; aszké-zis, puritán élet, meg kell szabadulni a bűnös anyagi testtől			
	247	Róma fennállásának 1000 éves évfordulója			
	III. sz. 2. fele	A Római Birodalom stabilitása megrendül			
	249–251	Decius császár: Az első államilag szervezett keresztényül-dőzés. Kötelező volt áldozatot bemutatni a császár tiszteletére			
	III.sz. közepe	Egyre több keresztény hagyta el a gyülekezeteket és válaszotta a szerzetesi életet			
	III. sz.	Emlékünnep a mártírok tiszteletére, gyermekkeresztség. A lélek halhatatlansága tanítása a kibontakozó neoplato-nizmus hatására bekerül a kereszténységbe			
	250–356	Antoniosz a „szerzetesek atyja”. Anakhoriták (visszavonulók) közössége Alexandriában			
	250–317	Lactantius: afrikai születésű egyházatya, retorika tanár Diocletianus udvarában			
	253–260	Valerianus császár: 2. általános üldözési hullám (257–260), minden egyházi tisztviselőt ki kell végezni			
	270–275	Aurelianus császár: 274-ben a Sol Invictust teszi meg birodalmi vallásnak; megszületik az egyetemes vallás meg-teremtésének igénye			
IV. sz.	284–305	Diocletianus császár	Diocletianus		
	303. febr. 24.	A 3. és egyben legsúlyosabb üldözés (303–313); polgárjog és bírósági védekezés jogának megvonása a keresztényektől, hihetetlen barbárságig jutó kínzások			
	305	Diocletianus lemondott			
	305–311	Galerius császár keleten: minden maradt a régiben a haláláig			
	306–337	Constantinus császár uralkodása	Galerius, Constantinus, Licinius és Maximinus Daia		
	310	Rivalizálás a Nyugat birtoklásáért Constantinus és Maxentius között			
	311. ápr.	Galerius, Constantinus, Licinius és Maximinus Daia nicomediai ediktuma: elvi vallási türelmi rendelet			
	312	Döntő összecsapás Constantinus és Maxentius között, Constantinus álma a keresztéről („Ezzel győzzél!”)	Constantinus, Licinius és Maximinus Daia		
	313. febr.	Constantinus és Licinius milánói ediktuma: nem csak türe-lem, hanem vallásszabadság nemcsak a keresztényeknek, hanem a birodalom lakosainak is + jóvátétel, „kárpótás” a keresztényeknek az anyagi sérelmekért	Constantinus, Licinius		
	IV. sz. eleje	Donatus püspök és a donatisták reformmozgalma: eredeti keresztény erkölcsiség, vissza az őskeresztény állapotok-hoz; állam és egyház szétválásztása, ereklyekultusz visz-szaszorítása			
	314	Arles-i zsinat: elítéli Donatust és követőit			
	315	Megszüntetik a keresztrefeszítés büntetését			
	316	Tilos bélyeget sütni a rabszolgákra			
	321	Constantinus rendelete: a vasárnap állami pihenőnap			
	324	Constantinus a birodalom egésze felett megszerezte a hatalmat Licinius legyőzésével	Constantinus	Szilveszter (314–334)	
	325	Niceai I. egyetemes zsinat: „homousiosvita” – szenthárom-ság dogma, katolikus egyház; az Ariánus hit elvetése. Állam és egyház szövetségének szentesítése. Húsvét megünneplése. Róma, Anthiokia és Alexandria primátusa a többi metropolita felett			
	kb. 313–334	A valdensek megjelenése			
	330	Constantinus Konstantinápolyba teszi át a székhelyét			
	337	Constantinus halála. Örökösei: II. Constantinus, Constans, II. Constantius	II. Constantinus, Constans, II. Constantius		
	340–350	Kettős császárság: Constans (NY), II. Constantius (K)	Constans, II. Constantius		
298–373	Athanasziosz				
3xx–418	Pelagius: pelagianizmus – Isten igazságossága abban áll, hogy nem kíván az embertől olyat, amit ne tudna teljesíteni. Az ember így képes minden isteni törvényt külső segítség nélkül megtartani, ami majdnem önmegváltás. A szabad akarat fogalmát túlzottan kiterjesztette, így az isteni kegye-lem hiányában is tud üdvözülni az ember.				
340–420	Hieronimus: A Biblia latin fordítása – Vulgata				
354–430	Augustinus: 9 évig volt a manicheusok híve (373–382). 387-ben keresztelkedett meg. Kb. 250 levele, számos írott prédikációja, apologétikus irata maradt fenn. Dogmatikai-filozófiai tanulmánya: De Trinitate. Legnagyobb műve: De Civitate Dei. Halálával véget ért a patrisztika kora.				
361–363	Julianus császársága: vissza akarja állítani a pogány kultuszokat, a kereszténység esküdt ellensége – az utolsó rövid keresztényüldözés	Julianus			
364	Laodiceai zsinat: az egyház szentesíti a vasárnap ünneplést				
375–383	Gratianus császár (NY): lemondott a főpapi címről. Elkobozta a pogány javakat, templomokat. Megszüntette a pogány papok fizetését	Gratianus (NY), II. Valentinus (NY).			
383–392	II. Valentinus nem változtatott Gratianus politikáján				
379–395	Theodosius (K). Főleg az ő nevéhez fűződik a kereszténység államvallássá alakítása				
380. febr. 27.	Az ortodox katolikus lett az államvallás az arianizmus és a pogányság betiltása mellett. Megjelenik a vallási türelmetlenség a kereszténységben belül				

IV. sz.	381	A pogány hitre való visszatérés tiltása	Theodosius (K)	
	381	Konstantinápolyi II. egyetemes zsinat: Megerősíti a niceai zsinatot. A Szentleket is imádat illeti, tehát a Szentlélek is isteni személy. Konstantinápolyt patriarchátusi jog illesse meg		
	383	A judaizmusra való visszatérés tiltása		
	392	A pogány személyek javait elkobzó rendelet		
	395	Rendelet: senki nem térhet el a katolikus hittől; A Római Birodalom kettévállása	Theodosius (K)	
	IV. sz.	segítségül hívják a mártírokat		
	IV. sz.	A Sol Invictus (legyőzhetetlen Nap) egybeolvad Jézus szü-letésével: december 25.		
	IV. sz. vége	Keleten kialakul a ceszaropapizmus: a császár egyben az egyház feje is		
	IV. sz. végétől	Máriához szóló könyörgés		
V. sz.	409	Császári rendelet: klasszikus vád, miszerint az eretnekek „megháborítják a közrendet a keresztény vallás megvetésével”		
	410	A nyugati gótok kifosztották Rómát		
	425	Császári rendelet: hitszegés minden tévelygés a katolikus egyházzal szemben – terror, vagyonelkobzás, halálbüntetés		
	431	Efézusi III. egyetemes zsinat: II. Theodosius hívta össze. Elutasították a nestorianizmust (Krisztus isteni és emberi természetének éles megkülönböztetése, tkp. két személy egy testben), így a nestorianusi harc (428–431) lezárult. Elutasították a pelagianizmust (Isten nem kíván olyat az embertől, amit ne tudna teljesíteni; önmegváltás). Máriát Isten-szülőnek tituálják		
	440–461	I. (Nagy) Leó a pápai hatalom eszmei megalapozója. A görög Kelet kivételével az egész egyházra kiterjesztette hatalmát. A Péter kultusz kiteljesedése. Péter utódának vallotta magát. Vallási primásusát állította szembe Konstantinápolyi politikai elsőségével. Egyesek szerint már Vicarius Christi-ként értelmezte hivatását, és ő volt az igazi pápa		I. (Nagy) Leó (440–461)
	451	Kalcedoni IV. egyetemes zsinat: Elvetette a monofitizmust (Krisztus emberi természetét teljesen feloldódott az isteniben, egy természet maradt a testben). A nestorianizmust is elvetette. Az patriarkátus már nem egyenrangú, az élen Róma és Konstantinápoly áll. I. Leó hevesen tiltakozott ez ellen is, Rómának követelve az abszolút főséget.		
	452	I. Leó ajándékokkal rábíra Attiliát, hogy kímélje meg Itáliát és Rómát egy újabb csapástól		
	455	A vandálok pusztították Rómát		
	457–461	Maorianus császár rendeleteket ad ki, de már nem valósulnak meg	Maorianus (NY)	
	474	Orestes a hadsereg főparancsnoka, fiát Romulust ültette a rónra		
	476	A Nyugat Római birodalom bukása. Odoaker felvette az „Itália királya” címet, Orestest kivégeztette és Romulus Augustust letaszította a trónról. A császári jelvényeket Zenonhoz (keletre) küldte.	Zenon (K)	
	484–519	<i>Első egyházszakadás.</i> A római pápa (II.Félix) és a konstantinápolyi patriárka (Accacius) kölcsönösen kiátkozták egymást.		
	492–496	I. Gelasius lett Róma püspöke, jelentős teológus. A „két hatalom elmélet” egyik elvi megalapozója; vallási dolgokban a császár mindenkor alá van vetve a pápának igaz, egyúttal világi dolgokban az egyház is alá van rendelve a császári hatalomnak		I. Gelasius
	493–553	Róma az ariánus keleti gót királyság gyűrűjében élt		
	498	A frank Klodvig (482–511) politikai indíttatásból áttér a keresztény hitre. A katolikus egyház legfőbb támasza lesz.		
V. sz.	Kápolnák építése a mártíroknak	Anastasius (K) (491–518)		
VI. sz.	500 körül	Dokumentálható Mária ünnep		
	VI. sz.-tól	A gyermekkereszttség kezdett elterjedni, majd néhány század után általánossá vált.		
	507	Klodvig döntő győzelme a nyugati gótok felett		
	508	Anastasius császár (K) Klodvignak a „Róma tiszteletbeli konzula” címet adományozta, aki ezáltal hatalmat kapott a Nyugat felett		
	527–565	Justinianus (K) császár uralkodása		
	529	Justinianus bezáratta az athéni akadémiát		III. Félix (526–530)
	532–537	Justinianus felépíttette a Hagia Sofia-t		II. Bonifác (530–532)
	533	Justinianus „minden egyház fejének” nyilvánította Róma püspökét, II. Jánost		II. János (533–535)
	536. dec.10.	Belizár a keleti gótok ellen vonul seregével		
	538	Róma elvileg felszabadul, de a harcok 553-ig eltartanak		
	VI. sz. közepe	A Mária-kultusz elkezdett kiteljesedni		
	553	Konstantinápolyi V. egyetemes zsinat: Justinianus hívta össze. Megerősítette a kalcedoni zsinatot. A monofiták elutasítása, akik új egyházat alakítottak Örményországban. Mária örökös szüzességének dogmája.		Vigilius (537–555)
	568	A longobárdok királyságot alapítanak Itáliában		
	VI. sz. közepe	A bűn terhe mellett törvény kötelez a misén való részvételre		III. János (561–574)
	590–604	I. Nagy Gergely: az utolsó ókori és az első középkori pápa. Amit I. Leó elméletileg előkészített, azt már ő részben gyakorolta. A kúria (pápai hivatalnok szervezet) megszilárdítása. Megszűnt a nép választójoga a pápaválasztás kapcsán. A Patrominium Petri birtokosa, a későbbi pápai állam területének megalapozója.		I. Nagy Gergely (590–604)

VII. sz.	VII. sz.	Nem túl nagy jelentőségű pápák, akik 2–3 évenként váltották egymást. Róma a bizánci és a longobárd nyomás között öröködi. A papok egyenként miséznek			
	VII–IX. sz.	Fehérbor alkalmazása a eukarisztián, az ostyát a hívők kezébe adják			
	681	Konstantinápolyi VI. egyetemes zsinat: A monotheizmust (Krisztusban két természet van, de egy akarat) utasította el, ami a monofizitizmussal akart kompromisszumot kötni.			
VIII. sz.	726	III. Leó császár (K) rendelete elindítja a képmobolást			
	732	Martell Károly majordómusz Poitiers mellett leverte a Hispánián át betörő arab seregeket			
	749	Aistulf longobárd király lesz	Aistulf (longobárd) III. Childerich (meroving) majd Kis Pipin (karoling)	Zakariás (741–752)	
	750	Kis Pipin küldöttsége Zakariás pápához. Aistulf Rómát fenyegette		II. István (752–757)	
	751	A Meroving dinasztia (III. Childerich) trónfosztása			
	753. okt. 14.	II. István pápa segítségért ment a frankokhoz			
	754. júl. 28.	II. István pápa megismételte a felkenést és Kis Pipin fiait is felkenete			
	754	Pipin első hadjárata Aistulf ellen			
	756. jan.	Aistulf megszállja Rómát			
	756. máj.	Pipin ismét legyőzi Aistulfot, a visszafoglalt városok kulcsait Szent Péter sírjára viteti. A pápai állam létrejön.			
	774	Pipin fia, Nagy Károly legyőzi Didier (Desiderius) longobárd királyt I. Hadrián pápa kérésére. Ezzel megszűnt a longobárd állam.			I. Hadrián (772–795)
	787	Niceai VII. egyetemes zsinat: A keleti képmobolók miatt hívták össze. Tisztelet illetheti a képeket, de imádat nem. Szigorú kiközösítés várt azokra, akik elutasították a szent hagyományt.			
VIII. sz. vége	Bizánc nyugati befolyásának megszűnése				
IX. sz.	800 karácsonya	Nagy Károlyt III. Leó császárrá koronázza			
	800–919	Szent Római Birodalom			
	814–840	„Jámbor” Lajos gyenge kezű uralkodó			
	843	Verduni szerződés (Lothar, Lajos, Károly): a birodalmat három részre osztják			
	855	Lothar meghalt, a császári cím a keleti frank uralkodó (Lajos) kezére került			
	858–867	I. Miklós pápa ismét független uralkodóként lépett fel. Ő hordta az első pápai koronát. Tudatosan nevezte magát Krisztus helytartójának, isteni tekintélyt követelt magának. A zsinatok a pápa jóváhagyása nélkül törvényt nem alkothattak		I. Miklós (858–867)	
	858–867	Photios patriarka visszautasítja a pápai primátus gondolatát – feszültség közte és I. Miklós pápa között			
	867	A konstantinápolyi zsinaton kimondják a pápa trónfosztását			
	869–870	A zsinaton helyreállítják Baseleus császár (K) nyomására az egységet			
	IX. sz.	Újabb hamis okiratgyűjtemény, álzidori dekrétumok (koholt pápai iratok)			
IX. sz.	Mindenszentek ünnepe máj. 13-ról nov. 1-re kerül				
X. sz.	919	I. Madarász Henrik (919–936) lett a keleti frank államban a német király			
	927–941	Odo apát a reformtörekvések elindítója. A szerzetesektől feltétlen engedelmességet és magas fokú erkölcsiséget követelt meg a Cluny-i klostromban. A kolostor számára teljes függetlenséget vívott ki.			
	955	I. Ottó (936–973) augsburgi győzelme a magyarok felett Lech mezei csatában		XII. János (955–963)	
	962	II. Berengár („Itália királya”) leverése Észak-Itáliában XII. János pápa kérésére. I. Ottó bevonul Rómába és megerősíti a Karoling adományozást. Sőt, az új adománylevél Dél-Itáliát és Sziciliát is pápai hűbértbirtokká nyilvánította			
	962	I. (Nagy) Ottó Német-Római császárrá koronáztatott			
X. sz.	Az első szentet hivatalosan avatják Ulrich püspök szeméjében				
XI. sz.	1039–1056	III. Henrik uralkodása alatt a birodalom rendkívül megerősödött. Mivel a német főpapság túlzott önállósodási törekvései veszélyeztették a császári hatalom és az állam stabilitását, Henrik pártfogásában veszi azt az egyházi reformmozgalmat, amely a szimónia megszüntetésére és a pápa egyházfői jogainak megszilárdítására irányult.			
	XI. sz. közepétől	A III. Henrik által hatalomra segített reformpápaság meg akarta szüntetni a világi személyek által gyakorolt investitúrát (a püspöki hivatalba való beiktatás joga), és hangoztatta, hogy a püspökök kinevezésének joga egyedül a pápát illeti meg			
	1054	Nagy skizma. Róma mindenáron el akarta ismertetni primátusát. IX. Leó (1048–1054) és Kerularios (1043–1054) nem voltak kompromisszumképesek.		IX. Leó (1048–1054)	
	1054. júl. 16.	Humbertus bíboros bullája – amely a ppátriárkát és szimpatizánsait megátkozta és kiközösítette az egyházból – a Hagia Sofia oltárán			
	1054. júl. 24.	A pátriárka zsinatot hívott össze, ahol megátkozta és kiközösítette Humbertust és társait			
	1073–1085	VII. Gergely a pápai trónt puccsszerűen a „nép akaratából” szerezte meg. Gergely idejében vált teljessé a pápai primátus, mert a politikai hatalomra is igényt tartott.		VII. Gergely (1073–1085)	
	1056–1106	IV. Henrik melléáltak a világi papok is, mert VII. Gergely kivíta ellenszenvüket a szimónia útján szerzett hivatalok érvénytelenítésével és a cölibátus bevezetésével.			
	1075	Dictatus Papae dekrétum, mely jól mutatja VII. Gergely totális vallási és politikai világuralmi szándékát			
1076	Wormsi birodalmi zsinat, megfosztották méltóságától a pápát, aki erre válaszul kiátkozta IV. Henriket				

XI. sz.	1077. jan.	IV. Henrik „Canossa járása” mely során a pápa kegyesen visszafogadja az egyházba, miután Henrik kétszer is megostromolta Rómát, VII. Gergely újra kiátkozta.	IV. Henrik (1056–1106)	II. Orbán (1088–1099)
	1085. tavasz	Solernóban meghalt VII. Gergely, mert a IV. Henrik ellen vívott csatában a normanokat hívta segítségül, akik kifosztották Rómát, mire a nép fellázadt a pápa ellen.		
	1095	II. Orbán pápa a clermonti zsinaton kezdeményezi a Szentföld felszabadítását		
	1096–1099	Jeruzsálem elfoglalása az első keresztes hadjárat során. A lovagok megalapítják a jeruzsálemi királyságot		
	1098	Robert de Molesme – ciszterciák rendje (Citeaux). A Benedek-rendi állapotok megreformálása volt a céljuk. Szigorú aszkézis, élénk gazdasági tevékenység, „laikus fráterek” alkalmazása		
	XI. sz. vége	Kölni Bruno – karhauziták rendje (Carthusim rengetegében). Kötelező hallgatás, ima, könyvmásolás, kert munká		
XII. sz.	1122	A wormszi konkordátum csak átmenetileg biztosított békét V. Henrik (1106–1125) és II. Callixtus pápa között.	V. Henrik (1106–1125)	II Callixtus (1119–1124)
	1123	I. Lateráni zsinat: hivatalosan lezárták az investitúraharcot, de a béke most sem volt tartós.		
	1139	II. Lateráni zsinat: intézkedések az eretnekek ellen		
	1147–1149	2. keresztes hadjárat		
	XII. sz. 2. fele	Barbarossa Frigyes és III. Sándor között az indulatok ismét forrpontra jutnak, a harc az Európa feletti világi hatalom birtoklásáért folyt.	Barbarossa Frigyes (1152–1190)	III. Sándor (1159–1181)
	1176	Legnano: Barbarossa Frigyes seregei súlyos vereséget szenvedtek a lombard városok (élükön Milánóval) szövetségétől		
	1179	III. Lateráni zsinat: a valdenszek és albigensek elleni küzdelemre szólított fel, az eretnekeket vagyonelkobzásra és az szabadságvesztésre ítélte		
	1184	A püspöki inkvizíció létrehozása. III. Lucius és Barbarossa Frigyes – az eretnekek kiközösítése az egyházi ítélet után		
	1184	Veronai zsinat: bulla – az addigi gyakorlatot rendszerezte. Az eretnekek elleni egyházi átkot Frigyes birodalmi törvénnyé tette.		
	1187	Jeruzsálem ismét török kézen		
	1189–1192	3. keresztes hadjárat		
	1197	II. Péter aragóniai király fogalmazta meg először a tűzhalál bevezetésének szükségességét (ui. az eretnokség olyan, mint a pestis)		
	1198–1216	III. Ince pápának olyan viláгурalmi poíciója volt, hogy sem előtte, sem utána nem volt ilyen hatalma pápának. Mindenkit a hűbéresének tekintett. Modern hivatalnokállammá szervezte a pápaságot. A pápai állam második alapítójának is nevezik.		
	1199	III. Ince mindenfajta eretnokséget felségsértésnek nyilvánít		
XII. sz.	Ágostonos kanonokrend			
XIII. sz.	1202–1204	A negyedik keresztes hadjárat során el sem jutottak a Szentföldre		III. Ince (1198–1215)
	1204–1261	Latin Császárság a Bizánci Császárság területén; a szizma átmenetileg megszűnt		
	1208–1229	Az albigensek elleni hadjárat az inkvizíció során		
	1209. júl. 22.	Béziers-i vérfürdő		
	1212	Gyerekhad indítása a Szentföldre		
	1215	IV. Lateráni zsinat: a világi hatóságoknak törekedniük kell minden eretnek kiirtására		
	1216	III. Honorius pápa jóváhagyta a dominikánusok rendjét		III. Honorius (1216–1227)
	1223	III. Honorius pápa jóváhagyta a ferencesek rend szabályzatát		
	1217–1221	Már jelentéktelen és erőtlén keresztes hadjáratok; jelentős változást már nem hoztak		
	1228–1229			IX. Gergely (1227–1241)
	1248–1254			
	1227–1241	IX. Gergely pápa idején az inkvizíció intézménye tovább fejlődött		
	1229, 1234	Toulousei és tarragonai zsinat: megtiltják a nép nyelvén való Bibliaolvasást		
	1232	A dominikánus rend magára vállalta az inkvizíció szervezését és működtetését		
	1252	IV. Ince bullája, hogy „kiirtassék”, kimondottan elírta a kínzókamrák használatát		IV. Ince (1243–1254)
	1254	A Német birodalom önálló tartományokra esett szét. IV. Konrád sikertelen itáliai hadjárata. A nagy interregnum kezdete.		
	1254–1273	A nagy interregnum		IV. Sándor (1254–1261)
	1256	IV. Sándor pápa hívta életre az Ágostonos remeték rendjét		
	1261	Genova segítségével a bizánci császár visszafoglalta Konstantinápolyt		
	1270	A 8. és egyben utolsó keresztes hadjárat		
	1273–1291	Habsburg Rudolf lett a Német-Római császár	Habsburg Rudolf (N-R) (1273–1291) Szép Fülöp (F) (1285–1314)	
1285–1314	IV. (Szép) Fülöp francia király a francia egyház felett is érvényesíteni akarta hatalmát. Megadóztatta a klérust.			
1291	Elesett az utolsó keresztes támaszpont, Akko kikötője is			
XIV. sz.	1294–1303	VIII. Bonifác a francia hegemonia elleni harc utolsó pápája. Hansburg Rudolf halála után lett pápa.		VIII. Bonifác (1294–1303)
	1302. nov. 18.	VIII. Bonifác kiadott egy bullát (Unam Sanctam), melyben VII. Gergelyhez hasonlóan fejtegette ki nézeteit a korlátlan pápai uralomról. Eszerint csak a katolikus egyház az üdvözítő és nincsen máshol bűnbocsánat, valamint minden ember alárendeltje a pápának, a világi uralkodók is.	Szép Fülöp (F) (1285–1314)	

XIV. sz.	1303. szept. 8.	VIII. Bonifác IV. Fülöp foglya lett egy véres összecsapás folytán.		
	1303–1304	XI. Benedek már kimondottan igényelte a francia trón támogatását. Róma erőteljes francia befolyás alá került.		XI. Benedek (1303–1304)
	1305–1314	V. Kelemen francia bíboros IV. Fülöp kívánságára lett pápa		V. Kelemen (1305–1314)
	1309	V. Kelemen Avignonba helyeztette át a kúriát. Az avignoni „fogság” kezdete		
	1320–1384	John Wyclif		
	1337	Kitört a 100 éves háború		
	1367	Az első sikertelen próbálkozás, hogy a kúria visszakerüljön Rómába		V. Orbán (1362–1370)
	1369–1415	Husz János		
	1377	XI. Gergely bíborosaival ünnepélyesen bevonult Rómába, az avignoni fogság véget ért.		XI. Gergely (1370–1378)
	1378–1417	A nyugati skizma		
	1378. márc. 19.	XI. Gergely halálos ágyán aláírt egy bullát, melyben messzemenő jogokkal ruházta fel a bíborosokat a pápaválasztást illetően.		
	1378–1389	VI. Orbán idős korú, gögös ember, aki a kúria és a bíborosi konzisztórium megreformálására készült. A francia bíborosoknak ez nem tetszett.		VI. Orbán (Ró) (1378–1389) VII. Kelemen (Fra) (1378–1394)
	1378–1394	VII. Kelemen, egy Genfben élő bíborost is pápának választották. Kettős pápaság.		
	1379	Fegyveres összecsapás a két pápa között		
1380	Wyclif angol Biblia-fordítása a Vulgatából			
XIV. sz.	Mindenszentek ünnepe bekerül a római katolikus naptárba			
XV. sz.	1387–1437	Luxemburgi Zsigmond német-római császár és magyar király. Kezébe vette az egyesítés ügyét.		
	1401-től	Wyclif követőit (lollardok) iszonyatos erővel kezdik üldözni		
	1407	Wyclif földi maradványait kiásták, majd elégették		
	1409. márc. 25.	Pisai I. reformzsinat: Bolognában székelő új pápát választottak, de egyik pápa sem fogadta el, így már 3 pápa volt egyidőre!		XII. Gergely (Ró)(1406–1415), XIII. Benedek (Fra)(1394–1417), V. Sándor (Bol)(1409–1410)
	1414–1418	Konstanzi II. reformzsinat: Zsigmond hívja össze, nagy nehézségek árán felszámolták a skizmát, az új pápa V. Márton, aki Wyclif és Husz követőit eretnekeknek bélyegezte, majd a zsinat berekesztése után hozzákezdett a római kúria restaurálásához, megfékezte a rablóbandákat és a pápai állam egész területén helyreállította a közbiztonságot.	Luxemburgi Zsigmond német-római császár (1387–1437)	V. Márton (1417–1431)
	1414	Huszt a konstanzi zsinat elé rendelték. Zsigmond menlevelet adott számára, de a zsinat mégis letartóztatta és elítélte.		
	1415. júl. 6.	Husz János máglyahalála		
	1417	Jeromos, Husz prédikáló társa is máglyahalált halt		
	1419–1434	Huszita háborúk (kelyhesek és táboríták)		
	1434	Zsigmond legyőzi a huszitákat a lipanyi csatában, mert a mérsékelt kelyhesek elpártoltak		IV. Jenő (1431–1447)
	1431–1443	Bázei III. reformzsinat: elítélte a szimóniát és a papi ágyasságot. A papi életvitel reformja. Az erőteljes pápai fellépés miatt a reformok nagy része végrehajthatatlan maradt.		
	1483. nov. 10.	Luther születése		
	1485	Bázei zsinat: törvényes elismertséget adott a kelyheseknek		VIII. Ince (1484–1492)
	1484–1531	Ulrich Zwingli svájci református lelkész (Zürich)		
XVI. sz.	1503–1513	II. Gyula a XVI. sz. első jelentős pápája. Fő célja a pápai állam területének kiterjesztése. Felállítja a svájci gárdát.		II. Gyula (1503–1513)
	1509–1564	Kálvin János, a genfi prédikátor		
	1513–1521	X. Leó – búcsúcédulák a római Szent Péter templom befejezéséhez (a Fugger-bankáztól felvett kölcsönök törlesztésére). „Élvezzük a pápaságot, amit Isten adott nekünk”.		
	1516	A pápa kénytelen elismerni I. Ferenc francia király jogát a francia püspökök kinevezésére.		
	1516–1523	II. Lajos és Habsburg Mária: szimpatizáltak a reformációval		
	1517. okt. 31.	Luther 95 pontja Wittenberg vártemplomának kapuján (többek közt Tetzl János arcátlan hazugságai, melyek kíséretében árusítja a búcsúcédulákat indítja fel Luthert)	I. Ferenc francia király (1515–1547)	X. Leó (1513–1521)
	1518	Cajetan bíboros bírósági meghallgatáson akarta meggyőzni Luthert, sikertelenül.	V. Károly német császár (1519–1556)	
	1519	Eck János is meg akarta győzni Luthert és nem minden hátsó szándék nélkül kérdezte, hogy mi a véleménye Huszról – lipcsei disputa		
	1520	Eck hatására átokkal fenyegető bullát adtak ki Lutherről		
	1520. dec.10.	Luther elégette a bullát és a pápai törvénykönyvet	VIII. Henrik angol király (1509–1547)	
	1521	Wormsi birodalmi gyűlés: V. Károly erős egyházi nyomásra törvényen kívül helyezte Luthert.		
	1521	Az esztergomi érsek elrendelte, hogy minden templomba olvassák fel a Luthert kiközösítő bullát.		
	1522	Luther Wartburg várában németre fordította az Újszövetséget (Ószövetség: 1534)		VI. Hadrián (1522–1523)
	1523	Zwingli 67 tételben összegezte reformátori tanításait. I. és II. zürichi disputa		

XVI. sz.	1523	Budai országgyűlés: vagyonekhozást és halálbüntetést helyeztek kilátásba a lutheránusokkal szemben.	I. Ferenc francia király (1515–1547) V. Károly német császár (1519–1556) VIII. Henrik angol király (1509–1547)	VII. Kelemen (1523–1534)
	1525	Luther egy kilépett apácát vett feleségül, Ktharina von Borát.		
	1525	Zwingli bevezette a református értelemben vett úrvacsorát: a szereztetési ígék kizárólagosan csak szimbolikus jelentőséget hordoznak, az úrvacsora emlékűnnep és hitvallási aktus.		
	1525	A magyar országgyűlés kimondta, hogy a lutheránusok mind megégetendők.		
	1527	Zwingli szembefordult a humanista Erasmussal		
	1529	Speyer-i birodalmi gyűlés: a reformációhoz hű fejedelmek „protestálása” az ellen a határozat ellen, hogy megmaradhatnak ugyan vallásukban, de hitüket nem terjeszthetik.		
	1530	Augsburgi birodalmi gyűlés – Ágostai hitvallás		
	1530	A reformáció igény elemi erővel tört be Franciaországba, azonban vasszigor csapott le a reformáció követőire, sok helyen fellobbant a máglyák tüze is.		
	1531	Schmalkaldeni szövetség: protestáns fejedelmek alapították, hogy megvédjék magukat a katolikusok esetleges támadásaival szemben		
	1531	Zwingli elesik a Kappeln-i csatában		
	1504–1575	Bullinger Zwingli utóda		III. Pál (1534–1549)
	1532–1534	Az angol uralkodó elszakadt az egyháztól, mert az egyház nem támogatta válási szándékát. Gátolta a reformált eszmék terjedését.		
	1534–1549	III. Pál pápa idején kelt életre az ellenreformáció		
	1534–1540	Jézus Társaság/Jezsuita rend: Ignatius de Loyola alapította		
	1538	A katolikus unió létrejött		
	1538–1541	Kálvin strassburgi száműzetése		
	1540	Gyakorlatilag egyetlen vezető reformátor sem maradt Franciaországban		
	1541-től	A részekre szakadt Magyarországon terjedt a reformáció		
	1542	A Szent Officium (inkvizíció) újbóli felállása		
	1545–1563	Tridentin zsinat		
	1546. febr. 18.	Luther halála		III. Gyula (1550–1555)
	1547	A császári seregek hatalmas győzelmet arattak a protestánsok felett, miután a német protestánsok egysége az 1540-es évek közepére megbomlott		
	1547–1553	VI. Edward uralkodása		
	1548	Magyar országgyűlési határozat a „szakramentáriusok szektájá”-nak nevezett reformátusok ellen		
	1549	Zürichi megegyezés: Bullinger hosszas hitviták eredményeképp konszenzust tudott létrehozni a zwingliánus és a kálvinista álláspont között.		
	1550	Kezdett terjedni Magyarországon a kálvini reformáció is		
	1550–1570	A hitviták korszaka Magyarországon		
	1550-es évek	Ismét létrejött egy kis református gyülekezet Franciaországban az évtized közepén		
	1552	Protestáns győzelem a katolikus seregek felett		
	1553–1558	Tudor (Véres) Mária. Üldözések, kivégzések Angliában		
	1555	Augsburgi vallásbéke: katolikusok és protestánsok kötelesek békében élni egymással. A lutheránusok megtarthatták azokat a javakat, amelyeket korábban lefoglaltak. „Aki a föld, azé a vallás” elv elismerése. Nem jelentett vallásszabadságot		IV. Pál (1555–1559)
	1558–1603	I. Erzsébet megszüntette az üldözések Anglia területén, véglegesen megszilárdította az anglikán egyházat		
	1559	Elkészült a 4 kötetes Institutio Religionis Christianae, amely magába foglalta Kálvin egész teológiai rendszerét.		
1559	Nemzeti református gyűlés Franciaországban			
1561	Oláh Miklós érsek behívta az országba a jezsuitákat, papjait pedig zsinatra hívta össze	IV. Pius (1559–1565)		
1562	St. Germain-i ediktum: lehetővé tette, hogy a protestánsok – a városokon kívül – nyíltan tarthassanak istentiszteleteket			
1562	Debrecen-egervölgyi hitvallás (a protestán felekezetek dogmatikai megszilárdításának része)			
1562–1593	8 alkalommal tört ki vallásháború francia területen			
1564	Kálvin halála			
1567–1573	A spanyol Alba herceg németalföldi rémuralma idején mintegy 18 ezer protestánst végeztek ki a spanyolok			
1572. aug. 23–24.	Szent Bertalan éjszakája: Valois Margit és Navarrai Henrik esküvőjén a katolikusok mindenkit lemészároltak. A mészárlás vidéken is folytatódott.	Alba herceg Németalföld (1567–1573)		
1572–1609	Szabadságharc Németalföldön. 7 északi tartomány levált és ezzel megszületett a szabad és független Hollandia			
1576–1608	Rudolf német-római császár és magyar király			
1588	A magyar országgyűlés rendjeinek akarata ellenére a király a jezsuitáknak adományozta a túróci prépostságot			
1598	IV. Henrik kiadta a Nantes-i ediktumot, amely biztosította a hugenották vallásszabadságát	XVI. sz. végén		
XVI. sz. végén	A Felvidéken már szabályos protestánsüldözés volt			
XVII. sz.	1603–1625	I. Jakab Is I. Károly angol királyok hatalmuk kulcsát egy egységes államegyházban látták		
	1625–1649			

XVII. sz.	1615–1637	Pázmány Péter (1570–1637) érseki működésére Magyarországon az óvatos rekatolizáció volt jellemző. Az ellenreformáció középső szakasza	IV. Henrik francia király (1589–1610)	
	1604	Az országgyűlés megvetette a hazai ellenreformáció legalitásának alapjait, pedig vallási sérelmeket akart orvosolni. Az uralkodó önkényesen kiegészítette a XXII. Törvénycikkeket, ami a protestánsokat fej- és jószágvesztésre ítélte.		
	1606, 1621, 1645	Bécsi, nikolsburgi, linzi békék: a vallásszabadságot kivívják, de ezek a békék még fegyverek árnyékában kötöttek		
	1610	IV. Henriket egy jezsuita szerzetes megölte túlzott protestánsbarát politikája miatt		
	1618–1648	30 éves háború, mely végül csaknem egész Európát lángba borította	I. Jakab angol király (1603–1625)	
	1620	Fehérhegyi csata		
	1620	Zarándok atyák érkezése Amerikába Angliából és Hollandiából		
	1623	Bécsi papnevelő intézet (Pazmaneum)		
	1623–1662	Blaise Pascal		
	1625-től	Magyarországon már csak katolikus tölthette be a nádori tiszteket	I. Károly angol király (1625–1649)	
	1629	Nimes-i kegyelmi ediktum: elvi vallásszabadság, valójában teljes jogfosztottság állapotába kerültek a hugenották, sokan külföldre menekültek		
	1637	A skótok lázadása a püspöki rendszer és az anglikán liturgia ellen. Károly seregeit leverték.		
	1648	Westfaliai béke: lezárja a 30 éves háborút. Kedvező körülményeket teremt a német protestánsok számára, megerősítette az augsburgi békét, sőt a reformátusok egyenrangúakká váltak a katolikusokkal és az evangélikusokkal.		
	1649	Oliver Cromwell kivégeztette I. Károlyt, majd részleges vallásszabadságot vezetett be, amely nem vonatkozott a katolikusokra és az unitáriusokra.		
	1657–1705	I. Lipót: radikális szakasza az ellenreformációnak Magyarországon	II. Károly angol király (1660–1685)	
	1660–1685	II. Károly és II. Jakab római katolikus érzelmű uralkodók voltak Angliában		
	1685–1688			
	1671–1681	A protestánsok gyászévtizede a Wesselényi féle összeesküvés miatt		
	1671	Rendkívüli törvényszék Pozsonyban		
1673	Próbaper, amely 33 magyar lelkészt érint			
1674	400 magyar lelkész elítélése kerül napirendre			
1681	Soproni országgyűlés: a törökök mozgolódása miatt ismét szabad vallásgyakorlat a korábbi békekötések mintájára			
1688	Az angol protestánsok a holland protestáns Orániai Vilmost hívták meg az angol trónra, aki Cromwellhez hasonlóan biztosította a részleges vallásszabadságot	II. Jakab angol király (1685–1688)		
XVII. sz.-tól	Deizmus: Angliában jelent meg először, hívei hittek ugyan egy teremtő Isten létezésében, de tagadták, hogy ez az Isten fenn is tartja, kormányozza a világot, s így az emberi életet is.			
XVIII. sz.	1703–1791	John Wesley	III. Károly (1712–1740) és Mária Terézia (1740–1780) habsburg uralkodók	
	XVIII. sz.	Felvilágosodás: az ész mindenhatóságát és hatalmát hirdette meg. Nagyjai az angol Thomas Hobbes és John Locke, a francia Voltaire és Rousseau, valamint a német Immanuel Kant és Leibnitz.		
	XVIII. sz. első szakasza	„Great awakening” – nagy ébredés		
	A XVIII. Sz.-ban	A pietizmus egyre nagyobb térnyerése: August Herman Francke, majd Nikolaus Ludwig Zinzendorf a németországi pietizmus XVIII. századi nagy alakjai.		
	kb. XVIII. sz. közepétől	Metodisták: John Wesley, Charles Wesley, George Whitefield; angol pietista utóreformációs mozgalom: felnőtt keresztység, a hit általi megigazulás fontossága a gyakorlati életben, megtérés és megszentelődés fogalmának tisztázása, az igazi megtérés fontossága, egyszerű keresztény életmód.		
	1781	II. József türelmi rendelete	II. József (1780–1790)	
	1789. júl. 14 – 1792. aug. 10.	A alkotmányos monarchia időszaka	A nagy francia forradalom	VI. Pius (1775–1799)
	1789. nov. 2.	Az egyház vagyonának elkobzása, a trón és oltár szövetségének fokozatos megszüntetése		
	1792. aug. 10 – 1793. jún. 2.	A girondista köztársaság		
	1793. jún. 2 – 1794. júl. 27.	A jakobinus diktatúra		
	1793. okt. 5.	A keresztény időszámítás megszüntetése		
	1793. okt. 20.	Az összes keresztény vallási ünnep megszüntetése		
	1793. nov. 7.	A keresztény vallás betiltása		
	1793. nov. 10.	Az ész kultuszának bevezetése		
1793. nov. 23.	Az összes keresztény templom bezáratása			
1795. febr. 21.	Az 1793-as rendelkezések részleges visszavonása			
1797. aug. 24.	Minden pap és lelkész működési engedélyt kapott, az emigránsok visszatértek. Ezzel helyreállt a vallásszabadság.			
1798. febr. 15.	A francia hadsereg Berthier tábornok vezetésével megszállta Rómát. A rómaiak kikiáltották a köztársaságot. Ezzel a pápaság világi hatalma átmenetileg megszűnt. VI. Pius fogságba került, ahol 1799 augusztusában meg is halt.			
XIX. sz.	1800–1823	VII. Pius pápasága: tehetséges politikus volt, aki pontifikátusának programjaként az egyházi állam restaurálását és a francia állapotok rendezését jelölte meg.		

XIX. sz.	1801. júl. 15.	Konkordátum Napóleonnal: helyreállította a pápa világi hatalmát az egyházi állam megmaradt területén, valamint az állam és az egyház szövetségét Franciaországban.		VII. Pius (1800–1823)
	1804. dec. 2.	Napóleon császárrá koronázása		
	1804	A Brit és Külföldi Bibliatársulat létrehozása		
	1809	Napóleon ismét megszünteti a pápai államot, Rómát és környékét Franciaországhoz csatolta		
	1814–15	Bécsi kongresszus: az egyházi állam csaknem teljes egészében visszakapta korábbi területét, és nemzetközi jogi védelmet nyert.		
	1816	Az Amerikai Bibliatársulat létrehozása		IX. Pius (1846–1878)
	1848	Rómában kikiáltják a köztársaságot		
	1854	Szűz Mária szeplőtlen fogantatásának dogmája		
	1869–70	I. Vatikáni Zsinat: pápai csalatkozhatalanság dogmája – a pápa határozatai nem az Egyház beleegyezése miatt, hanem önmagukban megmásíthatatlanok		
	1870	Református Világszövetség		
	1870. szept. 20.	A pápai állam megszüntetése		
1871	Garanciális törvény: az olasz parlament által jóváhagyott törvény kimondja a pápa világi hatalomtól való megfosztását.			
XX. sz.	1910	Az ökumenikus mozgalom „alapító konferenciája” – Edinburgh		X. Pius (1903–1914)
	1921	Nemzetközi Missziós Tanács: az első felekezeti ökumenikus szervezet		XV. Benedek (1914–1922)
	1925	Stockholmi Konferencia		XI. Pius (1922–1939)
	1929. febr. 11.	Lateráni szerződés: Olaszország elismerte a pápa szuverenitását az ú. Vatikánváros felett. Ezzel restaurálták a másfél négyzetméter kiterjedésű Egyházi Államot.		
	1933	Hitler birodalmi konkordátuma a Vatikánnal		
	1937	Oxfordi Konferencia		
	1947	Lutheránus Világszövetség		XII. Pius (1939–1958)
	1948	Megalakul az Egyházak Világtanácsa (EVT): „...azoknak az egyházaknak a közössége, amelyek a mi Urunk Jézus Krisztust mint Istent és Üdvözítőt elfogadják”		
	1950	Mária mennybemenetelének dogmája		
	1960	Létrejön a Keresztény Egységittárság: összekötő szerepet volt hivatott játszani a katolicizmus és az ökumenikus mozgalom között		XXIII. János (1958–1963)
	1961	Az ortodox egyházak is csatlakoznak az EVT-hez		
	1962–1965	II. Vatikáni Zsinat		VI. Pál (1963–1978)
	1964	VI. Pál felállítja a Nem Keresztény Vallások Titkárságát		
	1965	Nem Hívók Titkársága		
	1965. dec. 7.	VI. Pál pápa és I. Athenagorasz konstantinápolyi pátriárka közös nyilatkozata: visszavonják az 1054-ben kölcsönösen kimondott kiközösítést.		II. János Pál (1978–2005)
	1978	II. János Pál pápaságának kezdete		
	1984	A Vatikán és az USA felveszi a diplomáciai kapcsolatot		
	1986	Világvallások követőinek találkozója Assisiben		
	1991	Az EVT canberrai naggyűlése		
1996	II. János Pál pápa kijelenti: az evolúció tanának elfogadása nem ellenkezik a keresztény hittel.			
1999	Közös nyilatkozat elfogadása Augsburgban a Katolikus Egyház és a Lutheránus Világszövetség részéről. Ebben tisztázták a megigazulás kérdését és visszavonták az egymást elítélő korábbi nyilatkozatokat.			
2000	A hittani kongregáció „Domini Iesus” nyilatkozata. Krisztusnak továbbra is egyetlen egyháza van, s ez a katolikus egyház.			